

خوانندگان

رازی

(method) به دستاوردهای بسیار مهمی پس از جنگ جهانی اول دست یافته است. روش‌ها و ابزارهای نوین مختلف به طب نوین کمک کرده است تا بسیاری از ادعاهای طب سنتی را مستند کرده و آن‌ها را از حد ادعا به حیطة طب نوین وارد کنند. این روش‌ها و ابزارها به‌طور کارآمدی کارآیی و اثربخشی طب نوین را روشن می‌سازند، به‌طوری که دستاوردهای پزشکی پنجاه سال گذشته بیشتر و بهتر از دستاوردهای پزشکی دو هزار و پانصد سال پیش از آن بوده است.

بخشی از طب نوین که به شیوه علمی و با ابزارهای مدرن به بررسی خواص داروهای گیاهی و جانوری در گذشته و یا حال می‌پردازد، مفردات پزشکی (pharmacognosy) نامیده می‌شود. به این ترتیب است که داروهای مؤثری

■ داروسازی سنتی

جناب آقای دکتر توکلی، از اساتید و مترجمان علمی بزرگ کشورمان، طی نامه‌ای در پاسخ به یکی از اساتید محترم دانشگاه در مورد فارماکوگنوزی و داروسازی سنتی، نظر خود را طی نامه‌ای برای دفتر ماهنامه دارویی رازی چنین بیان داشته‌اند.

«جناب آقای دکتر سیامک‌نژاد

سردبیر محترم مجله رازی

در شماره آذرماه سال ۱۳۹۵ یکی از استادان دانشگاه سوآلی را در مورد تفاوت مفردات پزشکی با داروسازی سنتی پرسیده‌اند که در پرتو وضعیت داروسازی کنونی بسیار مهم است به آن پاسخ داده شود و این جانب به علت اهمیت این پرسش چند سطر را می‌نویسم:

طب نوین با استفاده از روش علمی (scientific)

بی‌اطلاع بودند. قلب مرکز تفکر و احساس بود و نه مغز. اساس طب سنتی بر مزاج‌های اربعه قرار دارد. اگر منظور از طب سنتی این است که به شیوه حکیم باشی‌های گذشته داروسازی و طبابت کنیم. یعنی براساس کتاب‌های پزشکی نیاکانمان معجون گیاهی و حیوانی بسازیم و آن را از طریق گوارشی و یا مالیدنی و یا شیاف به کار بگیریم، کاری بیهوده و بی‌فایده و در موارد بسیاری خطرناک است. کاری که اکنون بسیاری از دوافروش‌های سنتی در سراسر ایران به آن اشتغال دارند. کسانی که حتی دیپلم ندارند و با فیزیولوژی و فارماکولوژی بدن انسانی هیچ‌گونه آشنایی ندارند و طبابت و داروسازی خود را با خواندن چند کتاب قدیمی و یا جدید و شنیدن خواص داروها یاد گرفته‌اند. اگر در دانشکده‌های داروسازی سنتی هم به این شیوه کار می‌شود که یک نوع عقب‌گرد است و ضایعه بزرگی برای جامعه داروسازی است. اگر هم در دانشکده‌های داروسازی سنتی شیوه‌های فارماکولوژی را به کار می‌گیرند، یعنی خواص دارویی و روش‌های طبی گذشته را زیر ذره‌بین روش‌های دقیق و علمی کنونی می‌گذارد تا یافته‌های جدیدی، چه در رد و یا تأیید آن‌ها به دست آورد که این یک پیشرفت و در کشورهای دیگر هم به شکل داروشناسی قومی (Ethnopharmacy) رواج دارد و حاصل کاربرد فارماکولوژی در مورد طب یک فرهنگ معین است. در این حال نام این دانشکده‌ها نام بی‌مسمایی است، چون دیگر داروسازی سنتی نیست. البته، اکنون ادعاهای گزافی در مورد کارایی و اثربخشی طب سنتی از سوی کسانی که منافع

مانند آسپیرین (با استیل‌ه کردن اسیدسالسیلیک)، آفدرین، دیگوکسین، کینین، تاکسول‌ها و بسیاری از داروهای دیگر از مطالعه خواص گیاهان دارویی در طب سنتی به دست آمده است. در فارماکولوژی پس از استخراج یک ماده مؤثره از یک ماده گیاهی و یا حیوانی و یا معدنی و تعیین ساختمان مولکولی و خواص شیمیایی و فیزیکی به بررسی اثرهای فارماکولوژیک و فیزیولوژیک آن روی میکروارگانیسم‌ها، جانوران و سرانجام انسان می‌پردازند.

طب سنتی به مجموعه‌ای از داروها و روش‌های درمانی گفته می‌شود که طی هزاران سال تجربه بشری حاصل شده است. این تجربیات بیشتر انفرادی و سازمان نیافته بوده‌اند. طب سنتی فرهنگ‌های مختلف برای بیماری‌های مختلف روش‌های درمانی مختلف داشته‌اند. تعاریف بیماری‌ها و نشانه‌شناسی آن‌ها و دارودرمانی در این فرهنگ‌ها نیز متفاوت بوده است. این داروها معمولاً منشاء گیاهی، حیوانی و یا معدنی داشته‌اند و معمولاً از همان محیط به دست می‌آمده‌اند. این روش‌ها و داروهای طب سنتی معمولاً سینه به سینه از طریق نوشتن کتاب‌ها و یا آموزش به نسل بعدی انتقال می‌یافته است و پزشکان کار داروسازان را هم‌زمان انجام می‌دادند. شیوه درمانی و نظر پزشکان معروف گذشته حکم قطعی و معتبر و مستند داشته است، بدون آن که شیوه‌ها و روش‌های درمانی آن‌ها ارزیابی شوند. در گذشته به علت محدودیت دانش بشری موضوع طب سنتی بسیار محدود بود. در طب سنتی گردش خون، سلول‌ها و مکانیسم وراثت شناخته شده نبود و از وجود بعضی اندام‌های درونی

درمانی آن پرداخت. پس از پایان سخنرانی از ایشان پرسیدم که این پژوهشی را که انجام دادید همان فارماکوگنوزی است که در همه دانشگاه‌های جهان انجام می‌شود. این که طب سنتی نیست. ایشان گفت ما چون از طریق طب سنتی مزاج داوطلبان را تعیین کردیم و بعد داروها را روی آن‌ها آزمایش کردیم، این جزو طب سنتی است. پرسیدم ممکن است بفرمایید چگونه مزاج‌ها را تعیین کردید؟ ایشان گفتند از روی پرسش‌نامه‌ای که ما به داوطلبان دادیم مزاج آن‌ها را تعیین کردیم. بعضی‌ها را هم از روی قیافه‌شان تعیین مزاج کردیم!

با شنیدن این حرف از یک استاد دانشگاه پزشکی مبهوت ماندم و ساکت شدم و هیچ پرسش دیگری نداشتم».

مادی دارند در رسانه‌های عمومی تکرار می‌شود. به‌طوری که حتی بعضی افراد تحصیل کرده گمان می‌برند که روش‌های درمانی طب سنتی مؤثرتر و بهتر از داروهای نوین است. این ادعاها بدون هیچ‌گونه پشتوانه علمی است. توجه داشته باشیم که بسیاری از داروهای اعجاز‌آمیز طب سنتی حاوی استروئیدها، آنتی‌بیوتیک‌ها، اویپوئیدها، و مواد مخدر و مواد سمی مانند جیوه و آرسنیک و گوگرد است. در سمینار ترویج علم که در آبان ماه امسال در تهران برگزار شد، یکی از استادان دانشگاه طب سنتی علوم پزشکی شهید بهشتی در سخنرانی خود که با عنوان طب سنتی بود به روش‌های استخراج یک ماده شیمیایی از یک گیاه دارویی و تعیین ساختمان مولکولی و اثرهای فارماکولوژیک و

